

TESTKÉPVISELET

Az évad szörnyei

Egyed Bea The Dark Night of the Soul c. szólójában.
Fotó: Jákúti György

Hatalommal való visszaélésektől hangos ismét a színházi szakma – talán most úgy, hogy ez szélesebb társadalmi dialógusra teremt lehetőséget, és nem csak a jéghegy csúcsát kaparássza. Ám arról sem szabad elfeledkezni közben, hogy hatalom a média is – a kritikától a videóblogig –, amellyel szintén vissza lehet élni. Például a más kontextusba helyezéssel, ami különösen megbélyegző, ha az előadó pusztán a testével fejezi ki a mondanivalóját – akár a meztelen testével, mint az a kortárs táncban is előfordul.

Egy hibás „szakértői” tekintet, egy téves kontextus, egy más összefüggésben megmutatás is tud abuzív lenni. Ugyanúgy meg tudja bántani emberi méltóságában az előadót egy pökhendi és bennfentes kritika, mint egy amatőr bulvárbejegyzés. Éppúgy megalázó tud lenni a pártpolitikától irányított, esztétikai szempontokat rég figyelmen kívül hagyó illiberális (értsd: irracionális, hazug, becstelen) sajtómegjelenítés, mint a szakmai és humánetikai szempontokat figyelmen kívül hagyó, ön- és pozíciókeresése extázisában fürdőző „liberális” recenzió, vagy egy patriarchális „rinya” a fészbúkon.

Aki méltatlan módon kezeli a színpadi szereplők szemé-

lyiségi jogait, aki degradáló „megjegyzéseket” tesz a táncos személyére, testére egy előadás kapcsán, aki engedély nélkül készít felvételeket, aki kéretlenül ül be próbára, és fotóz, aki az előadásokon készült hivatalos dokumentációból részleteket kiragadva erotikus tartalmakat gyárt, az megkárosítja az adott előadót, társulatot és művészi produktumot is. A felsorolt tevékenységek közül némelyiknek ráadásul lehetnek büntetőjogi következményei is.

A kortárs tánc egy különös rezervátuma az előadó-művészetnek, ahol, akárcsak a szakrális táncokban, sokkal inkább jelen van a pusztá test, a meztelenség, mint a kötöttebb

mozgásműfajok esetében. Művelője pedig kiszolgáltatott, és egyáltalán nem mindegy számára, hogyan interpretálják őt magát, a munkáját és az alkotó elképzeléseit a színpadi megnyilatkozások során. Hogy érzékeny(ebb)en közelítsünk ehhez a problémához, akár a médiában is, talán segít, ha tudjuk, mit gondolnak az alkotók a saját jogaikról, a saját testükről mint kifejezőeszközzel, hogyan élnek meg, amikor vállalják a színpadi meztelenséget – és miféle kellemetlenségek érhetik őket a vállalásuk miatt. Összeállításunkban olyan, a független területen évek óta dolgozó kortárs táncosokat, performereket kérdeztünk a témáról, ezúttal kizárólag nőket, akikkel meg-
esik, hogy olykor ruhátlanul vannak a színpadon.

OBERFRANK RÉKA, táncos

A civil életben szemérmes vagyok, és az összes komplexusommal, érzékenységgemmel, félelemmel létezem. A színpadon nem arról szól a dolog, hogy mint nő tetszem-e, vagy nem, ott az üzenettel, a darabbal vagyok elfoglalva. Mire eljutunk egy alkotófolyamattal az előadásig, rengeteg próbán vagyunk túl. És végig azon dolgozunk, hogy a legmegfelelőbb előadói eszközöket találjuk meg ahhoz, amit el szeretnénk mondani. Szakmai segítséget kérünk, munkabemutatókat szervezünk, és adott esetben azt is mérlegeljük, mikor és miért kell akár meztelenül is megjelenünk egy-egy jelenetben. Olyan már többször előfordult, hogy bemutakoztam valakinek, akinek semmi köze a szakmámhoz, és amikor megtudta, hogy táncos vagyok, rögtön ugrott a beszélgetésben az általa elképzelt ágy-jelenetbe. Súlyosabb történet, hogy a hozzájárulásunk nélkül tettek fel az internetre képanyagokat egy táncelőadásunkból, ahol félmeztelenül szerepeltünk, erotikus tartalomként megjelölve azt. Pedig gondosan ügyeltünk arra, hogy ilyen jellegű tartalmak részünkről se videón, se fotókon ne kerüljenek ki a netre. Csak egy fotóst és egy videóst hívtunk meg a főpróbára, akikben tökéletesen megbíztunk. Vannak viszont, akik rejtett felvételeket készítenek, vagy megszerzik valahogy a hivatalos felvételeket, és megalázó helyzetbe hoznak. Lépéseket tettünk, és fogunk is tenni a jövőben ilyen esetekben.

CUHORKA EMESE, táncos

Ha komolyan veszem, hogy nekem az a munkám, hogy mások számára átélethető előadásokat hozok létre, olyanokat, amikben magadra vagy másokra ismersz, és az megnevetted, vagy fontos kérdéseket tesz fel, akkor nem dolgozhatok félelmekkel. Ha érdekel az, amit meg akarok fogni a világból, és annak mások számára is átélethető formát szeretnék találni, akkor leszek pontos, ha nem válogatok az eszközök közül.

Szép, csúnya, gonosz, jó, harmónia, undor – ezek csak fogalmak, amelyekkel könnyítjük az egymás közti kommunikációt. Az élményeink átadásához addig variáljuk őket, míg alkalmasabbak nem lesznek arra, hogy az érzéseinkről szóljanak. Azzal a műfajjal, ami számomra a kortárs tánc, ennél sokkal elemibb komplexitást tudok létrehozni. Azt érzem, ha erről elfeledkezem, és egy munkafolyamatban a saját paráimmal vagyok elfoglalva, az csak narcisztikus dagonya lesz. Képességeimhez képest szabad eszköztárral kell dolgoznom akkor is, ha például nehéz elengedni a saját testem szemérmességének eddig őrzött szentségét, amit vallás és nevelés nélkül, önmagamtól érzek gyerekkorom óta.

Ezzel együtt persze nem mindig értjük ugyanazt a meztelenség alatt. Sajnálom, hogy maga a színpad és az előadás olyan erőviszonyba helyezi az előadót a nézőhöz képest,

mintha az szuperhős lenne. Sokszor ez a viszony meghatározza a látottakat, és eleve úgy néznek, mint egy nem közülük való: „Óh, neked könnyű lehet meztelennek lenni, ha ilyen szép vagy”, vagy épp túlzó empátiával: „Annyira sajnáltalak, hogy ezt tette veletek a koreográfus! Ő is szokott meztelenkedni?”

Pedig rengeteg módon viszonyulunk a testhez attól függően, hogy gyereké, fiatalé vagy öregé, egészséges-e, vagy éppen beteg vagy halott. A tánchoz mégis általában a fiatalságot, az egészségeset kapcsoljuk, és vannak, akik egyértelműen az érzékiséget. Ez utóbbiakat a legnehezebb elérni az előadásaink komplexitásával.

Vannak „szatyros bácsik”, akik úgy vesznek az előadásokra jegyet, hogy még az előadás címét sem tudják, de mondják a pénztárnál, hogy „a meztelen előadásra szeretnék jegyet venni”. Vannak kollégák és nézők, akik szerint azért csináljuk, hogy többen jöjjenek megnézni minket, és híresek legyünk. Hogy mi valójában szeretünk meztelenkedni. Hogy nem juttott más eszünkbe, de szeretünk volna hatásosak lenni. Hogy jó volt az előadás, de miért nem vettünk fel melltartót és bugyit. Hogy jó a tánc, de le kéne venni hozzá a ruhámat, mert a többiek meztelenek a színpadon. Egyesek szerint a lányok lehetnek meztelenek, a fiúk nem, mert nekik nevésségesen fityeg tánc közben a füttyjük. Hogy ugye ha a koreográfus egyszer elkezd a meztelenkedést, sosem fogja abbahagyni? És van, aki szerint ha színpadon meztelenül táncolsz, akkor miért ne táncolhatnál meztelenül egy filmben is, filmfesztiválon, interneten, fotózáson, tévében. Mert szerintük „addig kell mutogatni magad, amíg szép vagy”.

EGYED BEA, táncos

Számomra evidencia a meztelenség tabuk nélküli felvállalása, de ez nem volt mindig így. Akkor változott meg a saját testemhez való viszonyom, amikor már nem a nőként való megfelelés, a külső nyomás számított, hanem elkezdtem kívülről, csodaként tekinteni a saját testemre, ami tökéletesen működik, gyógyítani tudja magát, és elképesztően teherbíró. Ekkor kezdtem el szorongás és szégyenérzés nélkül formaként tekinteni – és büszkének lenni rá. Ez a szemléletváltás teljes elfogadást és érdeklődést váltott ki belőlem más, akár színpadi, akár civil emberi testekkel szemben is. A külseje alapján nem ítélek meg már senkit.

Az első önként vállalt meztelenségem az Újvári Milánal közös duettünkben (Radioballet: *A szerelem természete*, 2013) elképesztően felszabadító érzés volt. Szerencsére utána semmiféle megszégyenítő kritikát nem kaptam, viszont kellemetlen facebook-üzeneteket ismeretlenektől annál többet. Valahogy azt gondolták, ha a színpadon ledobom a textilt, akkor ez biztosan nincs másképp egy közös kávé után sem a belvárosban. Mintha a színpadon meztelennek lenni a prostitúcióval volna egyenlő.

Kellemetlen szituáció volt az is, amikor hivatlanul állított be próbára egy „szakértő”, vagy amikor egy férfi önkényesen beült az előadás kezdete előtt az első sorba, majd végig rögzítette a telefonjával a meztelen részeket. Ez elfogadhatatlan. Érdekes, hogy a társadalom a színészekről/színésznőktől jobban elfogadja a vetkőzést, mert úgy gondolja, hogy az egy szerep, amit eljátszanak. Abban az esetben viszont, amikor a szerep nincs feltétlenül szöveggel aláhúzva, csak meztelen testek mozognak a térben, totálisan zavarba jönnek, mert nincsen kapaszkodó. Szembesülni a saját félelmeinkkel, testképzavarainkkal, esendőségünkkel, sérülékenységünkkel – kényelmetlen.

Nagyon szomorú, hogy lassan mindenhol folyik a

Beszéljünk a meztelenségről! De most ne az egyes előadások kapcsán, hogy dramaturgiai vagy esztétikai szempontból indokolt-e a használata. Beszéljünk arról, miért van szükség a széles társadalmi diskurzus előmozdítására, hogy egy új érzékenység kialakulhasson elsősorban a színpadi meztelenség kapcsán.

Miközben a poszt-#metoo Amerika és Nyugat-Európa különösen nagy erővel csap le a nőkkel szembeni, a művészvilágban régóta fennálló toxikus, hatalmi helyzettel visszaélő, szexista, diszkriminatív gyakorlatokra és ezek helytartóira (köztük neves társulatvezetők, rendezők, tanároknak), nálunk az elkövetők nagy részét máris rehabilitálták. Meghallgattuk a magyarázkodásukat, vagy elnézést sem kértek rendesen, és felmentést kaptak. Olyan ez, mint a korrupcióvakság, elfogadjuk, hogy ilyen a rendszer, és nem teszünk fel kérdéseket. Az áldozatokat ellenben hosszasan meghurcolták, hibáztatták.

Hasonló történik most is, miközben a táncszakma próbálja saját erőből kinyomozni, ki lehet az a kolléga (?) vagy elszánt táncrajongó, aki a teljes magyar szcénát ismerve egy erotikus oldalra posztolja ki több alkotógeneráción át vezetett meztelen fotógyűjteményét. Csak a nőkről. A fotókat részben nyilvános, az előadók saját oldalain vagy a neten fellelhető trailerekből olózza ki, de akadnak a portfóliójában ritka, régi VHS-felvételek is. A hatalmi vágy, hogy ekképp birtokolja (ráadásul kiszolgáltatott, sebezhető voltokban) a nőket, nem más, mint aberráció.

Rengeteg kérdést felvet, mihez adja hozzájárulását egy művész, mikor meztelenül fellép. Néhány esetben nem biztos, hogy ezt saját döntéséből teszi, de ez semmiképp sem általános a független kortárs táncos szcénában, ahol hierarchia helyett partnerség jellemzi a társulatokat, és bizalmi viszony az alkotók közti kapcsolatot.

Sokszor a pályázati és a PR-anyagokban is akadnak szenzitív elemek, egyes szerkesztők pedig az előadók kifejezett kérésére sem veszik le a saját anyagaikba tetszőlegesen bevágot

meztelen videókat és fotókat arra hivatkozva, hogy ezeket hivatalos forrásból, jogtisztán kapták. Mi több, azt harsogják: „Ők mentek ki a színpadra, ők tették közszemlére magukat!” Csakhogy ez ugyanaz a narratíva, mint a „Minek vett fel miniszoknyát? Ő akarta, hogy megerősözköljék!” Vajon a feleségüknek, a lányuknak ugyanezt mondanák?

Pedig ha egy ilyen fotó mellé odateszünk egy kritikát, az sem tudja maradéktalanul pótolni a kontextust, amit az egyes előadások szisztematikusan felépítenek. Ettől még ez csak egy cicis kép marad, amit valaki kivehet a magazinból, hogy kitegye a falára – csakhogy az újságért fizet, és a fotómodell is ezért kapja a gázsiját, ez egy tiszta piaci viszony.

Minden alkotógenerációnak újra kell definiálnia önmagát, amibe beletartozik a testhez való viszony megfogalmazása, a kísérletezés a határok kitolásával, és akár a politikai üzenetek felvállalása is. Ezt nem lehet megfélemlített helyzetből csinálni, és nem lehet úgy „együtt lenni” még egy előadáson sem, hogy közben gyanakvón sandítunk egymásra.

Beszélnünk kell a meztelenségről, elmagyarázni akár a távolabbi ismerőseinknek is, miért zaklatás, ha egy művészt egy erotikus panoptikumban szerepeltetünk a beleegyezése és művészi kontextus nélkül. A befogadólhelyektől a produkciós partnereken át a kritikusokig és kurátorokig együtt kell működnünk azért, hogy a művészeket és személyiségi jogait a lehető legjobban védjük a visszaéléstől, aminek most tömegesen váltak elszenvédőivé. Kell végre cselekvőképes szakmai érdekképviselő, és kell mindenféle érzékenyítés a témára. Nem a nézőket kell levetkőztetni az előadók mellé, hogy egyenrangú helyzetet teremtsünk (ez inkább csendőrpertus egyenlőség, hiszen csak egyikünk dolgozik a testével), hanem el kell kezdeni látni és tisztelni az előadóművészen az embert. Ha van rajta bugyi, ha nincs.

Bálint Orsolya

pornó, ami iszonyatosan mérgező az emberi kapcsolatokra, egyes vallási vezetők meg azon a szinten vannak, hogy démonizálják a testen keresztüli bármilyen szellemi megtapasztalást, az önmagunkhoz közelebb kerülést, a mélyebb összefüggésekben való megértést.

RAUBINEK LILI, táncos

Évek óta foglalkozom a testemmel, hogy összhangba kerüljek vele, egységként tudjunk működni, kitanuljam minden csínját-bínját. Mindez egy tánciskolai közegben kezdődött, ahol jó esetben nem takargatja magát az ember, mert máshol van a fókusz. Láttuk egymást izzadva, meghízva, menstruációs időszak alatt, így szép lassan átváltozott bennem az, ahogy a testekre, a testemre néztem.

Azt gondoltam korábban, hogy a színpadi meztelenség olyan, mint a tűzkeresztség: ha egyszer átesel rajta, bármikor élhetsz vele. Szerencsére ez nincs így. Ehhez is bizalom kell. A koreográfusban, a rendezőben, a társulatban, a darabban, a nézőben – és természetesen magamban. Nem vetkőzünk

automatikusan, füttyszóra. De ha úgy ítélem meg, hogy van érvényessége a meztelenségnek, akkor nem vívok nagy tusákat magammal.

Mindezek ellenére egyáltalán nem könnyű teremfényben meztelenül farkasszemet nézni a nézőkkel az előadás kezdetekor, mint Szeri Viktor *Sandy is going out* című darabjában. Sebezhető állapot, ami cél is ennél az előadásnál. *Kelly* című szólóban a darab felénél meztelenedem le félig, de addigra már túl vagyok húsz intenzív percen. Minden előadásban más és más a meztelenség is. Édesanyám, amikor először beszélünk róla, hogy meztelen leszek a színpadon, elsírta magát. Megértem, hogy azok számára ez félelmetes, akik nincsenek munkakapcsolatban a testükkel. Ezért is fontos, hogy lehessen róla beszélni.

Eddigi legrosszabb élményem, amikor az engedélyem nélkül rendelkeztek a darabomból kivágott képekkel. Egy előadás minden pillanatával aznap, azoknak a nézőknek és abban a térben születik meg, amikor, akik előtt és ahol bemutatásra kerül. Ebből kivagdosni részeket megkérdés nélkül: lopás.